

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Михайличенко Н.Г.

педагог вищої категорії,

Кременчуцький медичний фаховий коледж

імені В.І. Литвиненка

БЕЗПЕКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ ГУРТОЖИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах повномасштабної війни система освіти України функціонує у режимі постійної загрози, що актуалізує проблему формування безпечного та передбачуваного середовища для здобувачів освіти, зокрема тих, які проживають у гуртожитках. Освітній простір за таких обставин виконує не лише навчальну, а й захисну функцію, що посилює роль вихователя гуртожитку як організатора повсякденного життя студентської спільноти [1, с. 45].

Наукові дослідження свідчать, що безпека в освітньому середовищі має розглядатися як комплексне явище, що поєднує фізичний захист, організаційну впорядкованість та інформаційну визначеність [2, с. 81]. Саме організаційний складник забезпечує передбачуваність дій у кризових ситуаціях і сприяє зниженню рівня тривожності у здобувачів освіти [3, с. 27].

Сучасні підходи до управління ризиками в освіті акцентують увагу на необхідності чітко визначених алгоритмів дій у разі надзвичайних ситуацій, регулярного інформування учасників освітнього процесу та формування навичок безпечної поведінки [4, с. 113]. У контексті гуртожитку це передбачає системну роботу вихователя з ознайомлення мешканців із правилами евакуації, режимом укриттів і діями під час повітряних тривог.

Дослідження доводять, що відчуття передбачуваності середовища є важливим чинником емоційної стабільності особистості, оскільки знижує рівень тривожності та підтримує когнітивну активність у кризових умовах [5, с. 64]. Таким чином, безпеково-організаційний компонент діяльності вихователя виконує не лише захисну, а й функцію стабілізації психологічної безпеки.

Нормативно-правові документи України визначають безпеку учасників освітнього процесу як пріоритет діяльності закладів освіти, що передбачає відповідальність педагогічних працівників за створення умов для збереження життя і здоров'я студентів [6]. Міжнародні рекомендації також наголошують на необхідності поєднання безпекових заходів із розвитком соціальної згуртованості та довіри в освітніх спільнотах [7].

Отже, безпеково-організаційний компонент роботи вихователя гуртожитку в умовах війни слід розглядати як систему цілеспрямованих дій, спрямованих на забезпечення фізичної безпеки, інформаційної визначеності, передбачуваності повсякденних процедур і зниження рівня тривожності мешканців гуртожитку.

З метою вивчення стану безпеково-організаційного середовища у гуртожитку було проведено емпіричне дослідження у формі анкетування мешканців гуртожитку ($N = 71$). Опитування здійснювалося у листопаді 2025 року в онлайн-форматі за допомогою сервісу Google Forms та мало анонімний характер. Вибірка охопила 86,5 % мешканців гуртожитку, що забезпечує достатній рівень репрезентативності отриманих результатів. Анкета містила блок запитань, спрямованих на оцінювання рівня фізичної безпеки, поінформованості щодо правил поведінки під час повітряних тривог, доступності інструкцій та організації евакуації.

Для кількісної обробки результатів використовувалася п'ятибальна шкала Лайкерта (від 1 – «повністю не згоден» до 5 – «повністю згоден»), яка широко застосовується у соціально-педагогічних дослідженнях для вимірювання суб'єктивних оцінок респондентів [8, с. 22]. Після цього було розраховано середні показники за кожним індикатором та сформовано інтегральний індекс безпеки.

Результати дослідження показали, що середній показник індексу безпеки становив 4,48, що відповідає високому рівню. Найвищі значення зафіксовано за показниками обізнаності щодо маршрутів евакуації (4,85) та зрозумілості правил поведінки під час повітряних тривог (4,68). Це свідчить про ефективність організаційної роботи вихователя щодо інформування та проведення інструктажів.

Водночас 88,6 % респондентів зазначили, що відчувають психологічну напругу під час нічних евакуацій, що зумовлює необхідність поєднання безпекових заходів із комунікацією підтримки та спокійним супроводом мешканців до укриття.

У таблиці 1 подано узагальнені показники безпеково-організаційного компоненту (Таблиця 1).

Таблиця 1

Показники безпеково-організаційного компоненту (N = 71)

Показник	Середнє значення	Рівень
Відчуття фізичної безпеки	3,88	високий
Обізнаність щодо укриттів	4,85	високий
Доступність інформації	4,68	високий
Побутова стабільність	4,53	високий
Загальний індекс	4,48	високий

Джерело: розроблено автором

На основі аналізу отриманих результатів та практичного досвіду було виокремлено основні напрями безпеково-організаційної діяльності вихователя гуртожитку:

- регулярне проведення інструктажів з безпеки;
- створення та оновлення візуальних схем евакуації;
- оперативне інформування через цифрові канали комунікації;
- організація нічних евакуацій із дотриманням принципів тиші та підтримки;
- документування інцидентів і координація дій з адміністрацією.

Реалізація зазначених заходів сприяє не лише фізичній захищеності мешканців, а й стабільності повсякденного життя гуртожитку, що є важливою умовою збереження навчальної мотивації студентів у воєнний період.

Безпеково-організаційний компонент роботи вихователя гуртожитку в умовах війни є визначальним чинником формування передбачуваного та стабільного середовища проживання здобувачів освіти. Теоретичний аналіз засвідчив, що поєднання організаційних алгоритмів із комунікаційною підтримкою знижує рівень тривожності та підвищує готовність студентів до адекватних дій у кризових ситуаціях.

Результати емпіричного дослідження підтвердили високий рівень поінформованості мешканців щодо правил безпеки та евакуації, водночас виявили потребу в емоційній підтримці під час нічних тривог. Це зумовлює необхідність інтеграції безпекових і виховних функцій у діяльності вихователя гуртожитку.

Отже, безпеково-організаційна діяльність вихователя має розглядатися як системний педагогічний процес, спрямований не лише на запобігання загрозам, а й на збереження психологічної стабільності та навчальної активності студентської молоді.

Список використаних джерел:

1. Обухівська А. Г. Психологія безпечного освітнього середовища : монографія. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 256 с.
2. Лящ О., Хуртенко О., Марчук С. Емоційний інтелект як чинник резильєнтності особистості. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 4. С. 78–86.
3. Сургунд Н., Козенко О. Особливості резильєнтності у студентів у кризових умовах. *Psychology Travelogs*. 2023. № 4. С. 189–199.
4. World Bank. Eastern Europe Regional Note: TVET: Transformation and Resilience during Uncertain Times. Washington, 2023. 114 p.
5. Буровицька А. І. Психологічні наслідки війни для студентської молоді. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2024. № 2. С. 17–23.
6. Про методичні рекомендації щодо організації виховного процесу в закладах освіти: лист МОН України від 19.11.2024 № 1/21639-24.
7. European Students' Union. Student well-being and community resilience during crises. Brussels, 2023.
8. Likert R. A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*. 1932. Vol. 140. P. 1–55.